

Arvo M. Soininen 1920–2004

■ Jo lapsuudesta saakka potemansa vaikean vamman vuoksi Arvo M. Soininen ei voinut luoda itselleen tavanomaista akateemista uraa, mutta hän valitsi tieteen työskentelyalaksi ja siinä historiatieteen. Sen piirissä taas hän pysyi uskollisena maataloushistorialle, jonka agronomi-isä teki hänelle läheiseksi, ja samalla paria poikkeamaa lukuun ottamatta Savon maakunnalle, johon sukujuuret johtivat.

Soinisen ulkoiset elämänvaiheet on pikaisesti kerrottu. Hän syntyi 1920 Helsingin pitäjässä, myöhemmällä Vantaalla, väitteli 1960 Helsingin yliopistossa filosofian tohtoriksi, toimi talous- ja sosiaalihistorian dosenttina samassa yliopistossa vuodesta 1962 ja kuoli 27.1.2004. Jo ennen väittelemistä hän lukuisten historiantutkijain tapaan oli julkaissut savolaisen Rantasalmen pitäjän historian (1954) ja oli siinä työssä perehtynyt kaskialueen maataloushistorian lähteisiin. Häntä pyydettiin kirjoittamaan Hämeen maakuntahis-

torian kahteen osaan maataloutta koskevan luvun. Ensikerralla oli kysymys savolaisten muutosta hämäläisten erämaakappaleille, mutta toisella valintaan vaikutti hänen ainoalaatuinen asiantuntemuksensa erikoisalallaan.

Väitöskirjaa *Pohjois-Savon asuttaminen keski- ja uuden ajan vaihteessa* varten Soininen kävi läpi savolaisten veroyksiköiden, arvokuntien, vaiheet vuosikymmenien, jopa vuosisatojen alalta. Näin perin pohjaisesti niitä ei ollut aiemmin käytetty, ja niistä löytyi arvokasta uutta tietoa. Soininen havaitsi, että Pohjois-Savon asumia esiintyy lähteissä Etelä-Savon hallintoalueisiin luettuina jo ennen kuin pohjoissavolaisia hallintoalueita oli perustettu. Maantieteelliset nimet todistavat, että maakunnan yläosaa asutettiin jo ennen 1540-lukua, jopa jo 1400-luvun lopulla. Ennen Kustaa-kuningasta liikkeellepanijana oli vouti ja ennen voutia paikallinen väestö. Komentoa tärkeämpi oli kansanliike.

Pitkäjänteisen työn tuloksesta valmistui 1974 *Vanha maataloutemme*, synteesi Suomen maataloudesta sellaisena kuin sitä harjoitettiin 1700-luvulla ja vielä teollistumisen kynnyksellä 1800-luvun alkupuolella ja

puolimaissa. Ajan omat tilastotiedot ovat vajavaisia ja epäluotettavia, mutta Soininen pystyy keräämänsä primaariaineiston avulla tekemään johdtopäätöksiä jopa niin suureen synteisiin pyrkivästä rakenteesta kuin omavaraisuudesta normaali- ja katovuosina ja sen pitkänajan vaihteluista. Lisäksi hän konstruoi sellaisia tuotantoon ja kulutukseen liittyviä vakiolukuja kuin rukiin kylvötiheys tai heinäkuorman paino, lukuja, joista on hyötyä myöhemmillekin tutkijoille. Kansatieteeseen perehtyneenä hän kuvaa myös maatalouden teknisiä menetelmiä, joita hän ei nimitä ”primitiivisiksi”, vaan ”traditionaaliseksi”. Jännittävä ongelma on, kasvoiko maataloustuotanto rinnan nopean väestönlisäyksen kanssa vielä tutkimuskauden lopullakin. Kuva muodostuu monivaihteiseksi, mutta melko valoisaksi, ainakaan Länsi-Suomessa ei voida todeta minkään väestöryhmän elintason absoluuttista laskua, korkeintaan tilattomien kohdalla suhteellista.

Soinisen *Vanha maataloutemme* oli ilmestyessään Suomen maataloushistorian aikakauden 1720–1870 perusteos ja on sitä vieläkin, kolmekymmentä vuotta myöhemmin.

Eino Jutikkala